

آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

محمد علی نودهی^۱

مجتبی احمدی^۲

بهمن طیبی^۳

کیانوش دیلمی^۴

 10.22034/SSYS.2022.1271.1880

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۱/۰۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۴/۰۷

هدف پژوهش حاضر، آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزش و خیران استان گلستان می باشد. این پژوهش از نوع تحقیقات آمیخته (کیفی- کمی) و از نظر شیوه گردآوری داده ها میدانی است. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی شامل نفرات منتخب از بین روسای ادارات ورزش و جوانان، مدیران عامل باشگاه های ورزشی فعال و اعضای مجمع خیران استان می باشد که به صورت هدفمند (تعداد=۱۵ نفر) انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در بخش کیفی مصاحبه بود. در بخش کمی، جامعه آماری شامل مدیران و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان استان، مدیران هیئت های ورزشی، مدیران عامل باشگاه های ورزشی و اعضای مجمع خیران استان بودند که نمونه های تحقیق (تعداد=۲۷۴ نفر) به صورت تمام شمار انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. کلیه تجزیه و تحلیل های آماری با استفاده از نرم افزار Spss20

۱- استادیار، گروه تربیت بدنی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mnodehi2006@yahoo.com

۲- استادیار، گروه تربیت بدنی، واحد بندرگز، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرگز، ایران

۳- استادیار، گروه تربیت بدنی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

۴- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران

استان گلستان

انجام شد.

با توجه به نتایج، هفت مانع مختلف شامل مشکلات اجتماعی، انگیزشی، اعتقادی، اقتصادی، ساختاری- مدیریتی، علمی- آموزشی و قانونی بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان تأثیرگذار بودند. با توجه به یافته های پژوهش، مسئولان مربوط می توانند ضمن ایجاد راه کارهای انگیزشی و برگزاری کلاس های آموزشی برای شناساندن اهمیت وقف در ورزش و نیز از میان برداشتن مشکلات ساختاری و مدیریتی زمینه افزایش میزان مشارکت خیران و واقفان استان برای کمک به ورزش را فراهم نمایند.

واژگان کلیدی: آسیب شناسی، موانع، فرهنگ وقف، امور خیریه و ورزش.

مقدمه

پرداختن به فعالیت های جسمانی و ورزشی می تواند اثرات مفیدی بر ابعاد مختلف زندگی افراد از جنبه های مختلف جسمی و روحی روانی داشته باشد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶) و گسترش ورزش و توسعه آن در ابعاد همگانی و قهرمانی نیازمند هزینه های هنگفتی است؛ به طوری که بدون شک تأمین منابع مالی و تجهیزاتی توسط مدیران سازمان های ورزشی را می توان از مهم ترین دغدغه های آن ها دانست (احسانی و همکاران، ۱۳۹۳). آنچه مسلم است، ورزش کشور با مشکلات مالی مواجه است و اعتبارات و بودجه های تخصیصی به فدراسیون ها، ادارات کل ورزش و جوانان و هیئت های ورزشی استان ها نیز با محدودیت های فراوانی روبه رو است (نودهی و همکاران، ۱۳۹۵)؛ علیرغم کمبود بودجه های تخصیصی، روند رو به رشد گرایش مردم به ورزش نشان می دهد که در این حوزه، به شدت نیازمند حمایت و کمک های مالی هستیم که علاوه بر حامیان مالی ورزشی (که همواره اهالی ورزش نسبت به جذب حمایت های آنان دغدغه دارند)، واقفان و خیران^۱ نیز می توانند از طریق کمک های مختلف به ورزش، موجبات توسعه آن را هم در بعد قهرمانی و هم همگانی فراهم نمایند (خادم، ۱۳۹۸). یکی از شیوه های با ارزش در تأمین مالی مراکز و خدمات عمومی استفاده از فرهنگ وقف و جذب خیرین است. به عقیده سارکر^۲ (۲۰۱۹)، توسعه موقوفات می تواند به توسعه اقتصادی اجتماعی یک جامعه منجر شود و اگر سیاست های مناسبی در این زمینه اتخاذ شود می تواند به رشد زیرساخت های کشور کمک کند. به گزارش گروه بانک جهانی^۳ (۲۰۱۹) وقف ابزاری قدرتمند برای بسیج منابع به منظور تأمین نیازهای اجتماعی است. بانک توسعه اسلامی (۲۰۱۹) نیز در گزارش خود اعلام کرد که توسعه اوقاف موجب بهبود رفاه اجتماعی و اقتصادی در جامعه می شود. ساخت مسجد، مدرسه، آب انبار و بیمارستان توسط خیران یکی از سنت های بسیار نیکو در کشور ما می باشد، اما بدیهی است که نیاز کشور ما به کارهای خیریه، بسیار بیشتر و متنوع تر از آن چیزی است که بتوان آن را در چهارچوب این گونه فعالیت های خیرخواهانه قرار داد (منصوری، ۱۳۹۰). برای نمونه حوزه ورزش و احداث فضاهای ورزشی نیازمند ورود خیران و کمک آن ها به دولت می باشد و هدایت جوانان به عرصه های ورزشی منجر به توسعه پایدار و تأمین سلامت و آرامش جامعه می شود (پازاج، ۱۳۹۲). بنابراین، گسترش کمی و کیفی فرهنگ خیریه ورزشی و فرهنگ سازی برای مشارکت گسترده مردم در تأمین نیازهای ورزشی در ابعاد مختلف اهمیت فوق العاده ای دارد که باید مورد توجه قرار گیرد (متین، ۱۳۸۹).

به عقیده تاکر^۴ (۲۰۱۸) به دلیل گران بودن وسایل و تجهیزات ورزشی، حمایت از افراد علاقمند به ورزش در قالب امور خیریه مقوله ارزشمندی است و فرصت پرداختن به فعالیت های ورزشی را برای افراد نیازمند فراهم می کند. ولورتون^۵ (۲۰۰۸) گزارش کرد که کمک های خیریه، تأمین کننده بخش قابل توجهی از بودجه آموزش عالی است و بخش ورزشی دانشکده ها تکیه و تأکید زیادی بر کمک های خیریه برای جبران رشد مداوم هزینه ها دارد.

1. Endowments & Donors
2. Sarker
3. World Bank Group
4. Tucker
5. Wolverton

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

پژوهش های انجام شده پیشین در زمینه موضوع وقف و امور خیریه بر اهمیت استفاده از ظرفیت واقفان و خیران در جهت کاهش مشکلات و محدودیت های موجود در جامعه تأکید کرده‌اند. احمد^۱ (۲۰۱۹) در بررسی مشکلات و موانع توسعه وقف در کشور نیجریه نتیجه گرفت که علیرغم نیاز به جذب موقوفات و کمک های خیریه برای ورزش، لیکن مسئولان و مدیران نهادهای مرتبط با وقف فاقد دانش کافی مدیریتی و اداری هستند و نمی توانند برنامه ریزی های مناسبی را در این زمینه انجام دهند. شیخ^۲ و همکاران (۲۰۱۷) گزارش کردند نهاد وقف می تواند با بهره مندی دائمی از موقوفات به طور مؤثر در زمینه کاهش مشکلات جامعه وارد عمل شود. حسین^۳ و همکاران (۱۳۹۸) اذعان کردند که عوامل همچون نوع دوستی، رضایت درونی و شأن اجتماعی احتمال انجام فعالیت خیریه را افزایش می دهند. صالحی عمران و حسن زاده بارانی کرد (۱۳۹۴) نتیجه گرفتند که عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بر مشارکت و همیاری مردم در جهت توسعه فضاهای آموزشی مؤثر است. علاوه بر پژوهش های فوق، پژوهش هایی نیز در رابطه با اهمیت موضوع وقف و امور خیریه در حوزه ورزش انجام شده است. تاکر^۳ (۲۰۱۸) تأکید کرد که حمایت های مالی خیران در کمک به مدارس ورزشی نقش مهمی در توسعه ورزش و فعالیت های بدنی در بین افراد دارد. خادم (۱۳۹۸) در پژوهش خود نتیجه گرفت که مؤلفه های ساختاری- سیاسی، حقوقی- نظارتی، مدیریتی- اجرایی و ارتباطی- فرهنگی از جمله عوامل مؤثر بر جذب منابع خیریه و وقف به ورزش زنان است. قاسمی روشناوند و همکاران (۱۳۹۸) موانعی از جمله ناآگاهی، نبود تفکر راهبردی، بی عدالتی، چندگانگی نهادهای تصمیم گیرنده، تعارض های اجرایی و جهت گیری رسانه را بر عدم مشارکت های فرابخشی در ورزش دانش آموزی مؤثر گزارش کردند. حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶) موانع مشارکت خیران در توسعه فضاهای ورزشی را موانع قانونی، اجرایی، اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی و موانع مربوط به خود ورزش گزارش کردند. فریرمات^۴ (۲۰۱۶) گزارش کرد که انجمن های خیریه با دغدغه مندی در خصوص توسعه فعالیت های ورزشی در بین اقشار کم درآمد جامعه، وسایل ورزشی مستهلک مازاد و بدون استفاده‌ای که در سازمان های دولتی وجود دارد را جمع آوری و تعمیر کرده و به سازمان های نیازمند اهدا می کنند. افروزه و همکاران (۱۳۹۶) گزارش کردند که مؤلفه های اخلاق گرایی، فرهنگی، حقوقی و آموزش می توانند بیشترین تأثیر را در جذب خیران و واقفان در ورزش داشته باشند.

امروزه با توجه به رشد جمعیت، کمیابی منابع و گسترش رقابت در تمامی عرصه های اجتماعی و بازارهای جهانی، استفاده بهینه و کارآمد از منابع موجود وقفی و ایجاد منابع تازه با ظهور موقوفات جدید از اهمیت به سزایی برخوردار است. با توجه به تنوع نژادی موجود در ساکنین استان گلستان که موجب شده است اقوام زیادی همچون فارس، ترکمن، کرد، بلوچ و ... در این استان ساکن باشند، بدون تردید استعدادهای زیادی در زمینه ورزش های قهرمانی و حرفه ای در این استان وجود دارند که در کنار لزوم توسعه ورزش همگانی، نیازمند حمایت و پشتیبانی از سوی مسئولان و دست‌اندرکاران ورزش استان هستند تا بتوانند با درخشش خود در رویدادهای ورزشی موجبات سربلندی استان و کشور را فراهم نمایند. از یک سو، بودجه ها و اعتبارات اختصاص یافته به ادارات

1. Ahmad
2. Shaikh
3. Tucker
4. Freiermuth

ورزش و جوانان و همچنین هیئت های ورزشی استان برای توسعه و گسترش ورزش های همگانی و قهرمانی کافی نمی باشد و از سوی دیگر، استان گلستان از جمله استان هایی است که عمده فعالیت های مردم استان کشاورزی و دامپروری است و صنایع و کارخانجات عظیم ملی (مانند فولاد، خودروسازی، ذوب آهن، مس، آلومینیوم و ...) که بتوانند همچون سایر استان ها برای ورزش سرمایه گذاری کنند، حضور ندارند. بنابراین، به دلیل نبود حامیان مالی برای کمک به ورزش استان، توجه به پتانسیل و ظرفیت واقفان و خیران ورزشی برای توسعه ورزش در این استان بسیار مهم است، اما هم میزان استقبال افراد برای انجام وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان چندان قابل توجه نیست و هم گاهی اوقات مشاهده می شود که برخی از افراد یا مؤسساتی که به صورت داوطلبانه و خیرخواهانه اقدام به حمایت از ورزش نموده اند، پس از گذشت مدتی از حمایت خود دست کشیده و انگیزه خود را برای ادامه فعالیت به عنوان خیر ورزشی از دست داده اند. علیرغم نیاز ضروری در این حوزه، میزان مشارکت افراد جامعه و نیز خیران بالفعل در سایر حوزه ها (مانند ساخت مدرسه، مسجد، بیمارستان و ...) در جهت انجام وقف و فعالیت های خیرخواهانه در راستای کمک به توسعه ورزش در سطح استان مطلوب نمی باشد. لذا باید در این زمینه آسیب شناسی علمی و دقیق انجام شود تا مشکلات و موانع شناسایی شوند. بررسی های صورت گرفته در پیشینه پژوهش های انجام شده نشان می دهد که پژوهش های مذکور کمتر به بحث موانع حضور واقفین و خیران در ورزش پرداخته اند؛ از طرفی، موضوع آسیب شناسی مشکلات و موانع موجود بر سر راه رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش در استان گلستان تا کنون مورد توجه پژوهشگران قرار نگرفته است و همچنین علیرغم وجود مشکلات جدی در این حوزه، راه کاری هم برای برطرف کردن این مشکلات و موانع ارائه نشده است. بنابراین، یافته های تحقیق حاضر که بر طبق ویژگی های خاص این استان از نظر وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد مطالعه قرار گرفته است، می تواند راه کارهای نوینی را به مدیران، مسئولان و دست اندرکاران ورزش استان در جهت رفع موانع و مشکلات موجود در مسیر رونق فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی استان و برنامه ریزی در جهت بهره گیری مناسب و مطلوب از ظرفیت واقفان و خیران ورزشی پیشنهاد داده و نهایتاً در جهت توسعه کمی و کیفی ورزش های همگانی و قهرمانی مثمر ثمر واقع گردد. بنابراین، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است:

چه موانعی در مسیر رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از نظر مدیران ورزشی و خیران استان وجود دارد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر روش انجام تحقیق از نوع تحقیقات آمیخته (کیفی و کمی) و از نظر هدف از جمله تحقیقات کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده ها پژوهشی میدانی می باشد. با توجه به اینکه روش تحقیق حاضر ترکیبی است، بنابراین، با دو نوع جامعه آماری روبرو هستیم. جامعه آماری در بخش کیفی پژوهش حاضر شامل نفقات منتخب از بین رؤسای ادارات ورزش و جوانان شهرستان های استان، مدیران عامل باشگاه های ورزشی فعال و اعضای مجمع خیران استان بودند. که تعداد ۶ نفر از بین مدیران ورزشی و تعداد ۹ نفر از بین خیران استان (در مجموع ۱۵ نفر) در بخش کیفی تحقیق مشارکت کردند. شیوه نمونه گیری در این بخش به صورت هدفمند بود و مصاحبه های عمیق و نیمه ساختار یافته با آنان انجام شد. با توجه به اینکه در این بخش جمع آوری داده ها تا رسیدن به اشباع نظری از طریق مصاحبه انجام شد، لذا تعداد ۱۵ نفر از افراد

صاحب نظر و متخصص در حوزه موضوع تحقیق به عنوان نمونه های تحقیق در بخش کیفی انتخاب شدند. علت انتخاب این تعداد نیز آن است که محقق پس از حدود ۱۲ مصاحبه به اشباع نظری مورد نظر رسید و تقریباً پاسخ های ارائه شده از طرف افراد تکراری شده بود، اما برای اطمینان بیشتر مصاحبه ها تا نفر پانزدهم ادامه پیدا کرد. در بخش کمی جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان استان، مدیران هیئت های ورزشی، اعضای مجمع خیران استان و مدیران عامل باشگاه های ورزشی استان بودند که تعداد آنان در مجموع حدود ۳۰۰ نفر می باشد. روش نمونه گیری در بخش کمی نیز به دو صورت مختلف بود؛ بدین نحو که در مورد بخشی از جامعه آماری (شامل رؤسا و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان و مسئولان هیئت های ورزشی) نمونه گیری به صورت طبقه ای بود و در مورد بخش دیگر از جامعه آماری (مدیران عامل باشگاه های ورزشی و اعضای مجمع خیران استان) نمونه گیری به صورت تمام شمار انجام شد و پرسشنامه ها با هماهنگی قبلی و با مراجعه حضوری در اختیار افراد قرار گرفت و توضیحاتی در مورد هدف تحقیق و نیز بی نام بودن و محرمانه بودن اطلاعات پرسشنامه در اختیار آنان قرار داده شد. از بین پرسشنامه های توزیع شده تعداد ۲۷۴ پرسشنامه به صورت کامل تکمیل و به محقق عودت داده شد. بنابراین، تعداد نمونه های آماری تحقیق حاضر ۲۷۴ نفر در نظر گرفته شد. به منظور گردآوری داده های مورد نیاز از سه شیوه مختلف شامل الف- مطالعات اسنادی و اینترنتی؛ ب- مصاحبه اکتشافی نیمه ساختاریافته^۱ و ج- پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای طراحی پرسشنامه متن مصاحبه های انجام شده با نمونه های بخش کیفی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و نکات مورد نظر محقق که در راستای اهداف تحقیق بود استخراج گردید. با توجه به اینکه تحقیق حاضر یک مطالعه موردی و در قلمرو استان گلستان بود، لذا گویه های پرسشنامه باید با ویژگی های استان تناسب داشته باشد. بدین منظور پرسشنامه ها در اختیار ۱۰ نفر از اساتید و خبرگان آشنا به موضوع تحقیق (شامل شش نفر از اساتید مدیریت ورزشی و چهار نفر از خیران برای اظهار نظر درباره سؤال های پرسشنامه براساس اهداف پژوهش) قرار داده شد و از آنان خواسته شد تا در خصوص روایی پرسشنامه اظهار نظر نمایند. پس از دریافت نظرات و اعمال اصلاحات مورد نظر در نهایت پرسشنامه در هفت بعد مختلف شامل موانع و مشکلات اقتصادی، ساختاری- مدیریتی، علمی- آموزشی، اعتقادی، قانونی و اجتماعی در قالب سوالات پنج گزینه ای با مقیاس لیکرت طراحی شد. همچنین، به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. بدین منظور، پرسشنامه مورد نظر محقق بین ۳۰ نفر از افراد مشابه با نمونه های تحقیق توزیع و پس از تکمیل و عودت آنها ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0/86$) به دست آمد که نشان داد پرسشنامه از پایایی مناسب برای جمع آوری داده های مورد نظر تحقیق برخوردار است. همچنین، روایی سازه پرسشنامه با روش تحلیل عاملی بررسی و تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده در بخش کمی تحقیق، از آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه ای، آزمون تی مستقل و آزمون ج رتبه بندی فریدمن) استفاده شد. همه تجزیه و تحلیل های آماری با استفاده از نرم افزار اس.پی.اس.اس. نسخه ۲۰ انجام شد.

یافته های پژوهش

با توجه به یافته های تحقیق در بخش توصیفی، از میان پاسخ دهندگان به پرسش نامه (۲۷۴ نفر)، از لحاظ جنسیت، ۶۹/۷۲ درصد (۱۹۱ نفر) مرد و ۳۰/۲۸ درصد (۸۳ نفر) زن بودند. از لحاظ سنی، ۴/۰۱ درصد (۱۱ نفر) بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۵۰/۳۶ درصد (۱۳۸ نفر) بین ۳۱ تا ۴۰

1. Semi – structured depth interview
2. SPSS20

سال، ۳۴/۳۰ درصد (۹۴ نفر) بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۱/۳۳ درصد (۳۱ نفر) ۵۱ سال به بالا بودند. از لحاظ میزان تحصیلات، ۱۶/۴۲ درصد (۴۵ نفر) کاردانی یا پایین تر، ۵۰/۷۴ درصد (۱۳۹ نفر) کارشناسی، ۲۶/۲۷ درصد (۷۲ نفر) کارشناسی ارشد و ۶/۵۷ درصد (۱۸ نفر) تحصیلات دکتری داشتند. از لحاظ سمت افراد نمونه در گروه مدیران ورزشی، ۱۶/۴۲ درصد (۴۵ نفر) مدیران و کارشناسان ادارات ورزش و جوانان، ۳۰/۶۶ درصد (۸۴ نفر) مسئولان هیئت‌های ورزشی، ۱۰/۵۸ درصد (۲۹ نفر) مدیران عامل باشگاه‌های ورزشی و در گروه خیران شامل ۴۲/۳۴ درصد (۱۱۶ نفر) از اعضای مجمع خیران فعال در حوزه‌های مدرسه‌سازی، ساخت مسجد، مسکن، مراکز بهداشتی درمانی و ... در سطح استان بودند.

جدول ۱. ویژگی‌های فردی آزمودنی‌های تحقیق

متغیر	طبقه	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۱۹۱	۶۹/۷۲
	زن	۸۳	۳۰/۲۸
	مجموع	۲۷۴	۱۰۰
تحصیلات	کاردانی و کمتر	۴۵	۱۶/۴۲
	کارشناسی	۱۳۹	۵۰/۷۴
	کارشناسی ارشد	۷۲	۲۶/۲۷
سمت	دکتری	۱۸	۶/۵۷
	مدیران ورزشی	۱۵۸	۵۷/۶۶
	خیران	۱۱۶	۴۲/۳۴
سن	مجموع	۲۷۴	۱۰۰
	۲۰-۳۰	۱۱	۴/۰۱
	۳۱-۴۰	۱۳۸	۵۰/۳۶
سن	۴۱-۵۰	۹۴	۳۴/۳۰
	بالتر از ۵۰	۳۱	۱۱/۳۳
	مجموع	۲۷۴	۱۰۰

در بخش کیفی پژوهش، ابتدا متن مصاحبه‌های انجام‌شده پیاده‌سازی شد و به دقت بررسی گردید و نیز به روش تحلیل محتوای کیفی، نکات کلیدی بیان‌شده توسط افراد نمونه پژوهش یادداشت‌برداری و تلخیص شدند. سپس، نکات به دست‌آمده از مصاحبه‌ها دسته‌بندی شدند و دوباره به افراد بازگردانده شدند و از آنان خواسته شد نظر خود را برای بار دوم اعلام کنند. درنهایت برای سومین مرتبه، مطالب استخراج‌شده از نقطه‌نظرهای افراد نمونه در قالب موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان گلستان به افراد نمونه بازگردانده شدند تا نظرهای نهایی خود را اعلام کنند. در پایان نیز با استفاده از نظرهای گروه خبرگان و موانع تعیین‌شده برای رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان، پرسشنامه پژوهشگرساخته طراحی شد و برای جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی پژوهش استفاده شد. نمونه‌ای از متن مصاحبه‌های انجام‌شده و کدهای استخراج‌شده از مصاحبه در جدول ۲، آورده شده است:

جدول ۲. نمونه‌ای از کدهای استخراج شده از مصاحبه با نمونه‌های پژوهش

کدهای استخراج شده	متن مصاحبه
نبود برنامه های آموزشی	متأسفانه هیچگونه برنامه آموزشی در رابطه با فرهنگ سازی امور خیریه ورزشی در رسانه ها دیده نمی شود. برگزاری کارگاه ها و کلاس های آموزشی برای آشنایی بیشتر با موقوفات و خیریه های ورزشی تأثیر زیادی در فرهنگ سازی آن خواهد داشت.
افزایش شدید قیمت ها	امروزه به دلیل افزایش شدید قیمت زمین و تجهیزات ورزشی و مشکلات اقتصادی شدید ناشی از رشد بی سابقه قیمت ارز، افراد کمتری می توانند به کارهای خیرخواهانه ای مانند وقف بپردازند.
ضعف در فراخوان و اطلاع رسانی	در سطح جامعه فراخوان های ادارات دولتی برای مشارکت افراد واقف و خیر در ورزش دیده نمی شود و اطلاع رسانی درباره امور خیریه ورزشی در استان خیلی ضعیف است.
کاهش انگیزه	اگر افراد واقف و خیر مورد توجه و احترام مسئولان ورزش قرار بگیرند با انگیزه بیشتر به فعالیت های خیرخواهانه خود ادامه می دهند و افراد دیگر هم تشویق به این کار می شوند، ولی این مسأله چندان توجه نمی شود.
ضعف در ساختار ادارات	یک مشکل اصلی به نظر می رسد نبود یک فرد مسئول در ساختار اداره کل ورزش و جوانان به عنوان مسئول پیگیری امور مربوط به توسعه مشارکت واقفان و خیران است و اگر پست سازمانی مربوط به وقف و امور خیریه ایجاد شود می تواند به رونق این حوزه کمک کند.
قوانین سخت گیرانه	مسأله مربوط به وجود قوانین دست و پاگیر و کاغذبازی های اداری برای صدور مجوزها در ادارات موجب دلسردی خیران از کمک به امر ورزش می شود.
اعتقاد نداشتن به انجام کار خیر در ورزش	برخی از واقفان و خیران به این موضوع که کمک های خیریه به امور ورزشی هم جزو کارهای خیریه ای محسوب می شود، چندان اعتقادی ندارند و بیشتر برای ساخت مسجد، مدرسه و بیمارستان کمک می کنند.

جدول ۳. آزمون کایزر- می-یر- الکین^۱ و بارتلت

آزمون کفایت نمونه گیری کایزر- می-یر- الکین	۰/۷۸۹
خی دو	۸۱۶۷/۱۷۳
درجه آزادی	۸۹۴
سطح معناداری	۰/۰۰۱

با توجه به جدول ۲، عدد کایزر- می-یر- الکین بزرگتر از ۰/۷ و عدد معناداری آزمون بارتلت $\text{sig} < ۰/۰۵$ است که می توان گفت داده ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب هستند و از شرایط مورد نیاز برخوردارند. همچنین، کل واریانس تبیین شده موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان از طریق تحلیل عامل اکتشافی، نشان می دهد که این سؤال ها ۷ عامل (شامل مشکلات علمی- آموزشی، مشکلات اجتماعی، موانع انگیزشی، محدودیت های قانونی، موانع ساختاری- مدیریتی، موانع اعتقادی و موانع اقتصادی) را تشکیل می دهند و این عامل ها در حدود ۶۸/۶۲۵ درصد واریانس را تبیین و پوشش می دهند که در واقع، نشان دهنده روایی مناسب سؤال ها می باشد.

یافته‌های پژوهش در خصوص بررسی روایی سازه و تأیید عامل‌های پرسش‌نامه در جدول ۴، نشان داده شده است:

جدول ۴. بررسی شاخص‌های نیکویی برازش

نسبت خبی دو به درجه آزادی	شاخص تعدیل‌شده نیکویی برازش	شاخص برازش تطبیقی ^۱	شاخص برازش هنجارشده ^۲	شاخص نیکویی برازش ^۳	مجدورات تقریب ^۴
۱/۸۸	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۰۸۶

شاخص‌های برازش نشان دادند که عامل‌های در نظر گرفته‌شده دارای اعتبار سازه بسیار مناسبی هستند.

بررسی وضعیت توزیع داده‌های تحقیق توسط آزمون کلموگروف اسمیرنوف انجام شد و یافته‌ها نشان می‌دهد که توزیع متغیرهای تحقیق در وضعیت طبیعی قرار دارد، لذا از آزمون‌های پارمتریک استفاده می‌شود.

به منظور بررسی تأثیر هر یک از موانع مورد بررسی در عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد که نتایج در جدول ۵، آورده شده است:

جدول ۵. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای در خصوص موانع عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی

متغیر	پاسخ دهندگان	تعداد	مقدار آزمون	میانگین	میانگین فرضی	سطح معنی داری
مشکلات علمی - آموزشی	مدیران ورزش	۱۵۸	۹/۷۱	۳/۴۷	۳	۰/۰۱
مشکلات اجتماعی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۳/۷۵	۳/۸۱	۳	۰/۰۱
موانع انگیزشی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۰/۲۶	۳/۵۸	۳	۰/۰۱
محدودیت‌های قانونی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۲/۲۳	۳/۷۵	۳	۰/۰۱
موانع ساختاری - مدیریتی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۱/۶۷	۳/۵۹	۳	۰/۰۱
موانع اعتقادی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۰/۶۴	۳/۵۵	۳	۰/۰۱
مشکلات اقتصادی	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۴/۵۹	۳/۹۴	۳	۰/۰۱
	مدیران ورزش	۱۵۸	۱۲/۶۲	۳/۶۱	۳	۰/۰۱

1. Comparative Fit Index (CFI)
2. Normed Fit Index (NFI)
3. Goodness of Fit Index (GFI)
4. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

همان گونه که در جدول ۵، مشاهده می شود هم از نظر مدیران ورزش و هم از نظر خیران، بین میانگین به دست آمده برای تمامی موانع مورد بررسی و میانگین فرضی آزمون تی تک نمونه‌ای (۳) تفاوت معناداری وجود دارد و از آنجایی که میانگین موانع شناسایی شده از میانگین نظری بیشتر است، می توان نتیجه گرفت موانع هفتگانه بررسی شده در عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان موثر هستند.

مقایسه دیدگاه مدیران ورزشی و خیران در مورد موانع شناسایی شده

جدول ۶. مقایسه دیدگاه مدیران ورزشی و خیرین در زمینه موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش

متغیر	گروه	تعداد	آزمون لون		میانگین	عدد معناداری
			F	Sig		
مشکلات علمی- آموزشی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۱/۳۱	۰/۴۷	۳/۵۸	۰/۵۱
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۶۲	۰/۷۶
مشکلات اجتماعی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۰/۳۷	۰/۸۴	۳/۸۶	۰/۴۴
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۴۷	۰/۶۸
موانع انگیزشی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۰/۲۸	۰/۶۷	۳/۸۴	۰/۲۶
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۷۶	۰/۳۹
محدودیت های قانونی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۰/۱۸	۰/۷۱	۲/۷۵	۰/۰۰۱
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۸۷	-۳/۰۷
مشکلات ساختاری- مدیریتی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۱/۲۴	۰/۷۷	۲/۳۱	۰/۰۰۱
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۸۵	-۲/۶۵
موانع اعتقادی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۱/۰۹	۰/۳۱	۳/۷۲	۰/۴۳
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۴۸	۰/۸۱
مشکلات اقتصادی	مدیران ورزش خیران	۱۵۸	۱/۱۲	۰/۵۸	۳/۸۷	۰/۰۰۱
	مدیران ورزش خیران	۱۱۶			۳/۱۹	۱/۶۳

با توجه به نتایج جدول ۶، بین دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان در مورد تأثیر "مشکلات علمی- آموزشی"، "مشکلات اجتماعی"، "موانع انگیزشی"، "موانع اعتقادی" بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان اختلاف معنی داری مشاهده نشد، اما در مورد تأثیر "محدودیت های قانونی"، "مشکلات ساختاری- مدیریتی" و "مشکلات اقتصادی" بین دیدگاه دو گروه اختلاف معناداری وجود داشت؛ به نحوی که دو عامل "محدودیت های قانونی" ($t = -3/07, p = 0/001$) و "مشکلات ساختاری- مدیریتی" ($t = -2/65, p = 0/001$) از نظر خیران ورزشی تأثیر بیشتری بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان در مقایسه با نظر مدیران ورزشی داشته است. از طرفی، از دیدگاه مدیران ورزشی "مشکلات اقتصادی" تأثیر

بیشتری بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان در مقایسه با دیدگاه خیران داشته است ($p = 0/01$, $t = 1/63$).

رتبه بندی موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان
رتبه بندی موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان از دیدگاه مدیران ورزشی در جدول ۷، ارائه شده است:

جدول ۷. رتبه بندی دیدگاه مدیران ورزشی در مورد موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان گلستان

رتبه	شاخص	میانگین رتبه	تعداد	خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	مشکلات اقتصادی	۵/۱۱				
۲	مشکلات اجتماعی	۴/۶۹				
۳	موانع ساختاری- مدیریتی	۴/۲۵				
۴	محدودیت های قانونی	۳/۸۸	۱۵۸	۱۱۲/۷۴	۶	۰/۰۱
۵	موانع انگیزشی	۳/۴۶				
۶	مشکلات علمی- آموزشی	۲/۹۸				
۷	موانع اعتقادی	۲/۶۶				

با توجه به یافته های جدول ۷، از دیدگاه مدیران ورزشی استان، مهم ترین مانع برای توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان، مشکلات اقتصادی با میانگین رتبه (۵/۱۱) بوده است و پس از آن به ترتیب موانع ساختاری (۴/۶۹)، محدودیت های قانونی (۴/۲۵)، مشکلات اجتماعی (۳/۸۸)، موانع انگیزشی (۳/۴۶)، مشکلات علمی- آموزشی (۲/۹۸) و موانع اعتقادی (۲/۶۶) قرار دارند. همچنین، با توجه به نتایج آزمون خی- دو و سطح معنی داری به دست آمده (۰/۰۱)، می توان این گونه گفت که از نظر مدیران ورزشی استان گلستان، اختلاف بین رتبه های به دست آمده معنی دار است.

رتبه بندی موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان از دیدگاه مدیران ورزشی در جدول ۸ ارائه شده است:

جدول ۸. رتبه بندی دیدگاه خیران در مورد موانع توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان گلستان

رتبه	شاخص	میانگین رتبه	تعداد	خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	موانع ساختاری- مدیریتی	۵/۰۹				
۲	محدودیت های قانونی	۴/۸۵				
۳	مشکلات اجتماعی	۴/۳۸				
۴	مشکلات اقتصادی	۳/۹۱	۱۱۶	۸۶/۴۳	۶	۰/۰۱
۵	موانع انگیزشی	۳/۵۲				
۶	موانع اعتقادی	۲/۸۵				
۷	مشکلات علمی- آموزشی	۲/۷۱				

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

با توجه به یافته های جدول ۸، از دیدگاه خیران استان، مهم ترین مانع برای توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان، محدودیت های قانونی با میانگین رتبه (۵/۰۹) بوده است و پس از آن به ترتیب موانع ساختاری- مدیریتی (۴/۸۵)، مشکلات اجتماعی (۴/۳۸)، مشکلات اقتصادی (۳/۹۱)، موانع انگیزشی (۳/۵۲)، موانع اعتقادی (۲/۸۵) و مشکلات علمی- آموزشی (۲/۷۱) قرار دارند. همچنین، با توجه به نتایج آزمون خی دو و سطح معنی داری به دست آمده (۰/۰۱) می توان این گونه گفت که از نظر خیران استان گلستان، اختلاف بین رتبه های به دست آمده معنی دار است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر، آسیب شناسی توسعه وقف و امور خیریه در ورزش استان گلستان از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران می باشد. هفت عامل مختلف به عنوان موانع حمایت خیران از ورزش استان مورد بررسی قرار گرفتند که براساس یافته های پژوهش، از دیدگاه مدیران ورزشی استان، مهم ترین مانع برای توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان، مشکلات و موانع اقتصادی با میانگین رتبه (۵/۱۱) بوده است و پس از آن به ترتیب موانع ساختاری- مدیریتی (۴/۶۹)، محدودیت های قانونی (۴/۲۵)، مشکلات اجتماعی (۳/۸۸)، موانع انگیزشی (۳/۴۶)، مشکلات علمی- آموزشی (۲/۹۸) و موانع اعتقادی (۲/۶۶) قرار دارند. همچنین، از دیدگاه خیران استان، مهم ترین مانع برای توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان، محدودیت های قانونی با میانگین رتبه (۵/۰۹) بوده است و پس از آن به ترتیب موانع ساختاری- مدیریتی (۴/۸۵)، مشکلات اجتماعی (۴/۳۸)، مشکلات اقتصادی (۳/۹۱)، موانع انگیزشی (۳/۵۲)، موانع اعتقادی (۲/۸۵) و مشکلات علمی- آموزشی (۲/۷۱) قرار دارند.

یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که "مشکلات اقتصادی" بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان موثر بوده است. از یک طرف، مشکلات فراوان مالی و اقتصادی در کشور که امروزه گریبان گیر افراد جامعه است، باعث می شود بسیاری از کسانی که هنوز هم تمایل دارند کارهای خیری به هر طریق انجام دهند توانایی آن را پیدا نکنند و یا ترس از کمبودها و نقصان هایی که در آینده احتمال دارد در زندگی شان به وجود آید آن ها را از این کار باز می دارد و دچار تردید و دلهره می کند. از طرف دیگر، مشکلات دیگری همچون قیمت بالای زمین ها برای خرید و ساخت اماکن ورزشی از طرف خیران، هزینه بر بودن توسعه فضاهای ورزشی، گران بودن وسایل و امکانات برای خرید و اهدای آن در قالب وقف و امور خیریه، تمایل و رغبت افراد را برای حمایت از ورزش کاهش می دهد. در این رابطه، کمک های دولت و سازمان های مسئول برای ارائه سوبسید جهت خرید زمین و تجهیزات ورزشی به خیران می تواند دغدغه های مالی و اقتصادی واقفان و خیران را کاهش دهد و تمایل آنان را برای حمایت از حوزه ورزش افزایش دهد. بنابراین، بهبود اوضاع اقتصادی در جامعه و کمک به وضعیت معیشتی مردم موجب می شود که علاوه بر واقفان و خیران بالفعل موجود که معمولاً از وضعیت اقتصادی و سطح تمکن مالی مطلوبی برخوردار هستند، سایر افراد جامعه نیز به سمت فعالیت های مرتبط با احسان و نیکوکاری نیز بیشتر ترغیب و تشویق شوند و بدین طریق، گام مهمی در جهت توسعه ورزش استان برداشته شود. یافته های تحقیق حاضر با نتایج تحقیق صالحی عمران و حسن زاده بارانی کرد (۱۳۹۴)، احسانی راد (۱۳۹۲)، علیزاده و همکاران (۱۳۸۷)، حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶)، شیخ و همکاران (۲۰۱۷) و فریرمات (۲۰۱۶)

همسو است. نکته دیگر در این مبحث اینکه، همچنین، بر اساس یافته های تحقیق، از دیدگاه مدیران ورزشی، مشکلات اقتصادی در رتبه اول علل عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان گلستان بود؛ شاید بتوان دلیل این امر را این گونه ذکر کرد که در زمان انجام تحقیق حاضر رشد بی سابقه قیمت ارز و کالاهای مختلف خارجی و داخلی بر نتایج تحقیق در این بخش تاثیرگذار بوده است و هزینه های زیادی که ساخت و نگهداری اماکن و تاسیسات ورزشی و همچنین خرید وسایل و تجهیزات مربوطه دارد موجب شده است که مشکلات و موانع اقتصادی از دیدگاه مدیران ورزشی اولویت بالاتر را به خود اختصاص دهد و از نظر آنان مهم ترین علت عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان باشد؛ درحالی که از نظر خیران فعال استان که در زمینه های مختلف وقف و امور خیریه فعالیت دارند مشکلات اقتصادی اولویت اول برای عدم حمایت از امور خیرخواهانه در ورزش نمی باشد و این تفاوت از نظر خیران شاید به این دلیل باشد که خیران برای انجام عمل خیرخواهانه وضعیت اجتماعی و اقتصادی خود را در نظر نگرفته و به خاطر دغدغه ای که خود در ذهن دارند اظهار کرده اند که اگر در موقعیت قرار گیرد آن عمل خداپسندانه را انجام می دهد.

۴۳۱

یافته های تحقیق حاضر نشان داد که "موانع ساختاری- مدیریتی" بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان موثر بوده است. یکی از مشکلات موجود در این ارتباط که از آن می توان بعنوان عامل محدودیت و مانع ترویج فرهنگ نیکوکاری در جامعه یاد کرد برخورد مسئولان و سازمان ها و نهادهای ذیربط با موضوع وقف و نیکوکاری است. برخورد متناقض و دوگانه متولیان این نهادها با مردم موجب می شود که بسیاری افراد دلسرد شده وانگیزه خود را برای این گونه کارها از دست بدهند. عدم شفاف سازی و توجیه مردم و روشنگری در مسایل خیریه نیز از دیگر ایرادهایی است که می توان به مسئولان دستگاه های مربوطه گرفت. برای نمونه، بسیاری از افرادی که از ملک های وقفی استفاده می کنند نمی دانند اجاره یا هزینه ای که به اداره اوقاف می پردازند در کجا و چگونه و با چه نیتی خرج و هزینه می شود و همین عامل موجب می شود افراد جامعه نسبت به مدیریت موقوفات و درآمدهای آن دچار عدم اعتماد و اطمینان شوند و تمایل چندانی برای وقف کردن اموال خود و یا مشارکت در اکور خیریه نداشته باشند. یکی از موارد مهم برای جلب مشارکت افراد بمنظور مشارکت در فعالیت های خیرخواهانه در ورزش، برنامه ریزی منطقی و منسجم برای استفاده از ظرفیت افراد مختلف و به ویژه واقفان و خیران فعال در سایر حوزه ها از قبیل ساخت مدرسه، مسجد، بیمارستان و ... می باشد تا بتوان از حمایت های آنان در ورزش نیز برخوردار شد. در این رابطه عدم وجود یک فرد به عنوان مسئول پیگیری مربوط به توسعه مشارکت واقفان و خیران در امر ورزش استان از جمله مشکلات و موانعی است که وجود دارد؛ ولذا، ایجاد پست سازمانی مربوط به وقف و امور خیریه در اداره کل ورزش و جوانان استان و نیز ایجاد بخش مشاوره و راهنمایی برای جهت دهی به واقفان و خیران بمنظور فعالیت در زمینه وقف ورزشی می تواند مورد توجه مسئولان و دست اندرکاران ورزش استان قرار بگیرد. همچنین، تشکیل انجمنی با عنوان انجمن وقف ورزشی در سطح استان و فعالیت در جهت جلب مشارکت های مردمی برای فعالیت های خیریه در حوزه ورزش استان می تواند مورد توجه قرار بگیرد. همچنین، برنامه ریزی و همانگی مدیران و مسئولان ورزش استان با نهاد های دیگر از جمله شوراهای اسلامی شهر و روستا و نیز سازمان های مردم نهاد برای توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی می تواند در زمینه توسعه فرهنگ وقف در ورزش موثر واقع شود. یافته های تحقیق حاضر در زمینه موانع

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

ساختاری- مدیریتی با نتایج تحقیقات خادم (۱۳۹۸)، قاسمی روشناوند و همکاران (۱۳۹۸)، حسن شاهی (۱۳۹۵)، علیزاده و همکاران (۱۳۸۷)، احمد (۲۰۱۹)، تاگر (۲۰۱۸) و شیخ و همکاران (۲۰۱۷) همسو می باشد که همگی بر عامل مدیریتی و ساختاری و برداشتن موانع و مشکلات موجود برای توسعه فرهنگ وقف و مشارکت افراد در امور خیریه تاکید کرده اند.

یافته های تحقیق حاضر نشان داد که "موانع انگیزشی" بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان موثر بوده است. بدون تردید، تشویق و ترغیب افرادی که در امور مربوط به وقف و خیریه فعالیت دارند سبب می شود که آنان رغبت بیشتری در امر مشارکت از خود نشان دهند. قدرشناسی از خیران و برانگیختن آنان با استفاده از روش های مناسب برای تقویت و استمرار مشارکت آنان در این مسیر امری ضروری است که باید مورد توجه مسئولان و دست اندرکاران ورزش استان قرار بگیرد؛ هرچند بسیاری از افراد خیر که در این راه قدم گذاشته اند، نیازی به معرفی و تشویق ندارند و عموماً کمترین تمایلی به طرح اقدامات مفید و ارزشمند خود نشان نمی دهند، اما این امر وظیفه ای را از دوش مسئولان و متولیان بر نمی دارد. معرفی افراد خیر و نیکوکار و انعکاس اقدامات ارزشی و ماندگار آنان می تواند به صورتی کارآمد بر انگیزه آنان جهت ادامه اقدامات خیرخواهانه در ورزش موثر باشد. یافته های تحقیق در رابطه با تاثیر موانع انگیزشی در عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی با نتایج پژوهش های علیزاده و همکاران (۱۳۸۷)، خادم (۱۳۹۸)، حسن شاهی (۱۳۹۵)، امبروس^۱ و همکاران (۲۰۱۵)، محمدسوهایمی^۲ و همکاران (۲۰۱۴)، گلادن و همکاران (۲۰۰۵) همسو می باشد.

یافته های تحقیق حاضر نشان داد که "مشکلات علمی- آموزشی" یکی از موانع موثر بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان بوده است. نودهی و همکاران (۲۰۱۷) بر نقش مهم آموزش کارکنان و تاثیر آن در توسعه منابع انسانی ورزش و بهبود عملکرد کارکنان سازمان های ورزشی تاکید کردند. به منظور فراهم کردن شرایط مناسب در زمینه توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی و آگاه سازی افراد در سطوح دولتی و غیردولتی، باید آموزش های لازم داده شود و برای توجیه کردن جامعه، به ویژه نهادهای موثر در مشارکت های خیریه و وقف که می توانند در توسعه فرهنگ وقف موثر واقع شوند، باید به آنها آگاهی و آموزش های لازم درباره وقف در ورزش داده شود. در این رابطه، برگزاری کارگاه ها و همایش های علمی به منظور شناخت وقف و امور خیریه در ورزش می تواند نقش مهمی در راستای آموزش افراد داشته باشد و آقار مثبت ورزش بر جامعه و نیز انواع راه های مشارکت های خیرخواهانه در ورزش برای خیران و سایر افراد ارائه و به آن ها آموزش داده شود. از طرفی، میزان آشنایی مدیران، کارکنان و کارشناسان در مورد شیوه های مناسب برای برقراری ارتباط با واقفان و خیران به منظور جلب نظر آنان برای حمایت از ورزش و روش های همکاری با خیران و واقفان ورزشی به کارشناسان و مدیران ادارات و سازمان های ورزشی آموزش داده شود. تهیه فیلم ها و برنامه های آموزشی و نمایش آن از تلویزیون نقش بسیار مهمی در افزایش میزان آگاهی افراد در زمینه اهمیت وقف در ورزش و انواع روش های انجام مشارکت در فعالیت های خیریه ورزشی دارد و مسئولان و مدیران ورزش استان می توانند ضمن هماهنگی با سایر نهادها از جمله اداره کل اوقاف و امور خیریه و صدا و سیما مرکز استان نسبت به ساخت فیلم ها و مستندهای علمی- آموزشی در این زمینه اقدامات مؤثر و مفیدی را انجام

1. Ambrose
2. Mohamad Suhaimi

دهند. همچنین، یکی از مشکلات و موانع توسعه فرهنگ وقف در ورزش، عدم آشنایی فرهنگیان و دانشگاهیان به عنوان بازوان علمی و پژوهشی جامعه با موضوع وقف در ورزش است. بر همین اساس، هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش و نیز دانشگاه های استان برای تشویق دانش آموزان، معلمان، دانشجویان و اساتید به انجام فعالیت های پژوهشی در زمینه وقف و امور خیریه ورزشی و نیز تولید محتوای آموزشی برا گنجاندن در کتب درسی می تواند در جهت کاهش موانع علمی-آموزشی و در نتیجه توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی موثر واقع گردد. یافته های پژوهش حاضر در مورد تأثیر آموزش و آگاه سازی افراد بر توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی با یافته های پژوهش های افروزه و همکاران (۱۳۹۶)، حسن شاهی (۱۳۹۵)، علیزاده و همکاران (۱۳۸۷) و عبدالله (۲۰۱۸) همسو می باشد که همگی راهکارهای آموزشی و افزایش سطح آگاهی افراد را بر توسعه فرهنگ وقف و مشارکت در امور خیریه مؤثر می دانند.

یافته های این پژوهش نشان می دهد که هم از دیدگاه مدیران و رزشی و هم خیران، موانع اعتقادی در عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان نقش داشت. در بخش عامل مربوط به موانع اعتقادی که موجب عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی شده است، می توان به "کار خیر محسوب نکردن ورزش از جانب واقفان و خیران" و نیز "در اولویت قرار نداشتن ورزش برای حمایت از سوی خیران" اشاره کرد، همچنین "کاهش روحیه تعاون و دیگرخواهی" از جمله موانعی عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان بود. با توجه به نتایج به دست آمده می توان این گونه اذعان کرد که برخی از واقفان و خیران ممکن است انجام امور خیریه را محدود به ساخت اماکن آموزشی، مذهبی و درمانی همچون مدرسه، مسجد، درمانگاه، بیمارستان و یا تجهیز این اماکن در نظر می گیرند و در این مورد که کمک های خیریه به امور ورزشی نیز می تواند در زمره امور وقفی و خیریه ای قرار بگیرد اعتقادی ندارند و یا آن را در اولویت های حمایت خود قرار نمی دهند. از این جهت نیاز است تا مسئولان و دست اندرکاران ورزش استان جلساتی را برای مذاکره با واقفان و خیران ورزشی به منظور بیان اهمیت ورزش و فعالیت های بدنی برای سلامت جسم و روان افراد در جامعه برگزار نمایند تا طرز تفکر خیران در مورد ورزش را تغییر داده و میزان مشارکت آنان را در جهت حمایت از ورزش افزایش دهند. همچنین می توان با فرهنگ سازی مناسب در جهت اهمیت ورزش و بیان اینکه ورزش می تواند مهم ترین نقش را در حل مشکلاتی در جامعه مانند انحراف جوانان، بیماری های مختلف که جامعه با آن دست و پنجه نرم می کند و غیره داشته باشد و نیز اینکه با توجه به شرایط کنونی، ورزش می تواند عامل مهمی برای کمک به مسئولان در جهت ارتقای سلامت روانی جامعه و تندرستی افراد باشد، این امر را برای خیران برجسته کرد و جایگاه واقعی ورزش را برای آنها بیان نمود تا با در اولویت قرارگرفتن ورزش برای واقفان و خیران و نیز ترغیب سایر افرادی که تاکنون در این زمینه فعالیت نداشته اند، گام مهمی در جهت توسعه ورزش برداشته شود. در این راستا، نتایج این پژوهش از نظر شناسایی عامل اعتقادی به عنوان یکی از موانع حمایت خیران از ورزش استان گلستان با یافته های تحقیقات حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶)، علیزاده (۱۳۷۸)، شاپیرو^۱ (۲۰۰۹) و کرافورد و گادی^۲ (۱۹۸۷) همسو است، زیرا محققان ذکر شده نیز در نتیجه یافته های خود به این عامل اشاره کرده اند، اما افروزه و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی که بر روی عوامل مؤثر

1. Shapiro
2. Crawford & Godbey

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران استان گلستان

بر جذب واقفان و خیران در ورزش انجام دادند، هرچند به عامل اعتقادی اشاره ای نکرده اند، اما به مساله آشنا کردن خیران با تأثیرات مثبت ورزش بر جامعه در قالب مؤلفه آموزش تأکید داشته اند. یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که محدودیت های قانونی از جمله موانع مؤثر بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان بود. مشکلات و محدودیت های قانونی و قوانین سخت و دست و پا گیر در ادارات و سازمان های مختلفی که بر سر راه خیران وجود دارد، موجب می شود تا افراد علاقمند به امور خیریه ورزشی در پیچ و خم های اداری دچار سردرگمی و دلسردی شوند و به همین دلیل رغبت و تمایل افراد برای حمایت از ورزش کاهش پیدا کند. در این رابطه خیران معتقد بودند در برخی موارد، افراد باید خودشان به دنبال حل مشکلات و برطرف کردن موانع و محدودیت های قانونی باشند و مسئولان نیز از خیران و واقفان حمایت مناسبی را انجام نمی دهند. همچنین کاغذبازی های اداری فراوان که برای صدور مجوز ها در ادارات و نهادهای مختلف وجود دارد و بعضاً خیلی طولانی و خسته کننده هستند نیز در این مساله تأثیرگذار هستند، همچنین در مقایسه دیدگاه مدیران و خیران در مورد محدودیت های قانونی، هرچند که هر دو گروه به این عامل به عنوان یکی از موانع اشاره داشته اند، اما بین میانگین نظرات آنان تفاوت معنی داری وجود داشت و از نظر خیران این مانع تأثیر بیشتری بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان دارد و احتمالاً این امر از آنجا ناشی می شود که مدیران ورزشی خودشان در زمره مسئولان قرار دارند و به عملکرد ضعیف خود در این زمینه چندان معتقد نیستند. بنابراین، لازم است تا مسئولان و دست اندرکاران در اداره کل ورزش و جوانان و سایر نهادهایی با مساله وقف و امور خیریه مرتبط هستند در این زمینه پیش قدم شوند و برای حمایت از فعالیت های خیرخواهانه ای که از سوی واقفان و خیران انجام می شود وارد عمل شوند. همچنین، کاهش برخی از اقدامات موازی در بین ادارات مختلف و از بین بردن کاغذبازی های زیاد و خسته کننده ای که خیران را با مشکل مواجه می کند باید مورد توجه قرار بگیرد تا به این وسیله طی مسیرهای قانونی مانند گرفتن پروانه، امتیاز برق و غیره، آسان تر شود و با صرف وقت کمتری انجام گیرد تا خیران انگیزه بیشتری برای انجام کار پیدا کنند تا بتوان گام بزرگی را در جهت توسعه ورزش در استان برداشت. در این ارتباط، نتایج این پژوهش با یافته های تحقیقات قاسمی روشناوند (۱۳۹۸)، حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶)، علیزاده (۱۳۷۸)، مادن^۱ (۲۰۰۶) و گرافورد و گادبی (۱۹۸۷) همخوانی دارد. یافته های تحقیق حاضر نشان می دهد که مشکلات اجتماعی از جمله موانع مؤثر بر عدم توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان بود. از جمله مشکلات و موانع اجتماعی که موجب گرایش پیدا نکردن واقفان و خیران به حمایت از ورزش می شود این است که این افراد به نحو شایسته و مطلوبی مورد احترام از طرف مسئولان قرار نمی گیرند و لازم است تا در این رابطه توجه بیشتری از طرف مدیران و دست اندرکاران صورت پذیرد. کسب احترام، عزت و منزلت اجتماعی از جمله عوامل ترغیب کننده خیران برای کمک های خیرخواهانه است. از آنجایی که افراد خیر و واقف با نیت های غیر مادی وارد کار خیر می شوند و بابت امور خیریه ای که انجام می دهند به دنبال اجر معنوی هستند و عزت و احترام قائل شدن می تواند این حس را در آنان ارضا نماید. بنابراین، مسئولان امر ورزش می توانند با استفاده از راهکارهایی مانند برگزاری همایش های تجلیل از خیران و حمایت از آنها و نیز معرفی آنها به جامعه، می تواند گام مهمی را در جهت حمایت بیشتر خیران از ورزش بردارند. یکی از مشکلاتی که در مورد کاهش رغبت افراد برای وقف اموال

وجود دارد تغییر اسامی، بعضی از موقوفات است که این عمل می‌تواند موجب بی‌احترامی به وقف و واقف در جامعه تلقی گردد و اثرات منفی بسیاری روی انگیزه واقفین داشته باشد و چه بسا که مورد اعتراض بستگان و یا بازماندگان واقف قرار بگیرد. بنابراین، تغییر نام اموال وقفی موجب می‌شود تا یک جو به اعتمادی و دیدگاه منفی در ذهن افرادی که قصد وقف اموالشان را دارند، ایجاد شود. برای ترویج و گسترش فرهنگ وقف باید تلاش شود تا نام اموال را که متعلق به فرد واقف است، تغییر داده نشود تا از این طریق اعتماد و علاقه میان افراد خیر و واقف برای وقف دارایی‌ها ایجاد شود. همچنین یافته‌های پژوهش در بخش مشکلات اجتماعی نشان می‌دهد که یکی از موانع مهم کمبود فراخوان‌های دولتی برای مشارکت افراد واقف و خیر در جهت حمایت از ورزش می‌باشد. بر این اساس، تبلیغات مناسب در این زمینه، مانند ایجاد فراخوان‌های منظم برای خیران جهت کمک به توسعه ورزش و استفاده از ظرفیت رسانه‌های جمعی می‌تواند در ترغیب آنان برای ورود به عرصه ورزش و انجام کار خیر در این زمینه مؤثر واقع شود. رسانه‌های جمعی نقش بسیار مهمی در تقویت، ترویج و نهایتاً انتقال فرهنگ وقف و امور خیریه و به طور کلی بسترسازی مناسب برای عملیاتی کردن آن در سطوح گوناگون جامعه به عهده دارند، به‌ویژه اینکه رسانه ملی به عنوان دانشگاه عمومی و بر اساس انتظارات جمعی و وظایف محوله به انجام دادن این مهم در بهترین سطح ممکن مأموریت یافته‌اند. ضعف در سیستم اطلاع‌رسانی، آثار و عواقب منفی زیادی در پی دارد که یکی از آن‌ها کاهش رغبت واقفان برای ایجاد موقوفات جدید است. اطلاع‌رسانی خوب، صحیح و به موقع می‌تواند در گسترش وقف و تشویق مردم به انجام این عمل صالح مؤثر باشد، چون وقتی که مردم از برکات دنیوی و اخروی وقف مطلع شوند و ببینند که چه افراد خیری اقدام به وقف مال و اموال خود کرده‌اند به طور یقین تشویق می‌شوند و به این امر خیر گرایش پیدا می‌کنند، این در حالی است که متأسفانه در رسانه‌های جمعی و گروهی، کشورمان از صدا و سیما به عنوان یک رسانه ملی گرفته تا نشریات و مطبوعات کثیرالانتشار هیچ‌کدام برنامه‌ها و مطالبی در این باره که درخور توجه باشد ندارند. این نتایج با یافته‌های پژوهش قاسمی روشنوند (۱۳۹۸)، حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶)، اقتدارنژاد (۱۳۹۵)، علیزاده (۱۳۷۸)، آمبروس و همکاران (۲۰۱۵) و کرافورد و گادبی (۱۹۸۷) همسو است.

با توجه به یافته‌های پژوهش، موانعی در راه توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در سطح استان گلستان وجود دارد که مسئولان و دست‌اندرکاران ورزش استان می‌توانند با شناخت این موانع و برطرف ساختن آن‌ها، موجبات توسعه میزان مشارکت افراد جامعه برای انجام وقف و امور خیریه در ورزش را فراهم کنند تا این امر به بهبود و گسترش ورزش استان بیانجامد. یکی از پتانسیل‌های موجود برای توسعه ورزش استفاده از خیران و واقفین ورزشی است که در این پژوهش به این حوزه نیز پرداخته شده است. در این زمینه هر هفت عامل مورد بررسی به طور معناداری دارای اثر مانع شوندگی در توسعه فرهنگ وقف و امور خیریه ورزشی در استان گلستان بودند. همچنین اثر مانع شوندگی هرکدام از موانع، این ضرورت را مشخص می‌سازد که برای بهبود و توسعه استفاده از این سرمایه اجتماعی در راستای کمک به توسعه ورزش باید توجه به میزان اثر هرکدام از این موانع صورت پذیرد و برنامه‌ریزی و اقدامات عملی لازم توسط سازمان‌های ذی‌ربط برای توجه بیشتر به این حوزه ضروری به نظر می‌رسد. هرچند که در پژوهش حاضر به موانع و مشکلات موجود برای رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش استان پرداخته شد، اما سایر پژوهشگران نیز می‌توانند تحقیقی با هدف تدوین برنامه راهبردی (راهبردی) برای توسعه فرهنگ

● آسیب شناسی و مقایسه موانع رونق فرهنگ وقف و امور خیریه در ورزش از دیدگاه مدیران ورزشی و خیران

استان گلستان

وقف و امور خیریه در ورزش استان انجام دهند و با احصای نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدهای موجود در این زمینه برنامه های راهبردی و عملیاتی برای توسعه میزان موقوفات در ورزش استان را ارائه دهند.

منابع

- احسانی راد، فاطمه. (۱۳۹۲). «بررسی علل و انگیزه های مردم از مشارکت در امور خیریه و وقف در شهر کاشان». پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه کاشان.
- احسانی، محمد؛ رضوانی نژاد، رحیم؛ عسکریان، فریبا و آزادان، مهدی. (۱۳۹۳). «مقایسه دیدگاه خبرگان در خصوص موانع جذب حامیان مالی در فوتبال حرفه ای ایران». مجله مدیریت و توسعه ورزش. سال ۳، شماره ۲، صص ۱۹-۳۱.
- احمدی، مجتبی؛ نودهی، محمدعلی؛ اسمعیلی، محسن و صدرالهی، علی. (۱۳۹۶). «مقایسه کیفیت زندگی زنان سالمند فعال و غیرفعال با تأکید بر فعالیت های بدنی سالمند». مجله سالمندی ایران. ۱۲ (۳)، صص ۲۶۲-۲۷۵.
- افروزه، محمد صادق؛ افروزه، حکیمه و کاملی، فاطمه. (۱۳۹۶). «شناسایی عوامل موثر بر جذب خیران و واقفان در ورزش». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹(۴۶)، صص ۱۵۷-۱۷۴.
- اقتدارنژاد، امین. (۱۳۹۵). «آسیب شناسی وقف در جامعه، اولین کنگره ملی علوم انسانی و وقف». اهواز، اداره کل اوقاف و امور خیریه استان خوزستان.
- https://www.civilica.com/Paper-NCHD01-NCHD01_002.html
- حسن شاهی، هانیه. (۱۳۹۵). «راهکارهای گسترش فرهنگ وقف در توسعه اماکن ورزشی استان کرمان». پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی. دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- حسینی، سید حامد؛ سلیمی فر، مصطفی؛ ملک الساداتی، سید سعید (۱۳۹۸). «تحلیل ویژگی های فردی و انگیزه های رفتاری انجام فعالیت خیریه با رویکرد اقتصادی». فصلنامه علمی - پژوهشی مدل سازی اقتصادی. ۱۳ (۴۶)، ۱۵-۱۷۰.
- حیدری فرد، سمیه؛ شریفیان، اسماعیل. (۱۳۹۶). «شناسایی و مقایسه موانع مشارکت خیران در توسعه فضاهای ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹(۴۱)، ۸۱-۹۶.
- خادم، امیر رضا. (۱۳۹۸). «شناسایی و مدل سازی عوامل موثر بر جذب منابع خیریه و وقف به ورزش زنان». فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۸(۴۳)، صص ۳۰۳-۳۱۹.
- قاسمی روشناوند، جواد؛ بحر العلوم، حسن؛ اندام، رضا؛ باقری، هادی. (۱۳۹۸). «اولویت بندی موانع مشارکت فرابخشی در ورزش دانش آموزی با استفاده از مدل ساختاری تفسیری». فصلنامه نوآوری های آموزشی. ۱۸(۷۲)، صص ۷۳-۹۰.
- صالحی عمران، ابراهیم و حسن زاده بارانی کرد، سودابه. (۱۳۹۴). «تحلیل جامعه شناختی عوامل موثر در میزان مشارکت مردم در ساخت فضاهای آموزشی». مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی. ۴(۳)، صص ۳۹-۵۸.
- صفایی پور، مسعود؛ سیاحی، زهرا؛ زرگر شوشتری، محمد امین و داری پور، نادیا. (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر وقف بر توسعه اقتصادی شهر اهواز (مطالعه موردی: منطقه یک)». فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری. ۵(۱۶)، صص ۸۹-۱۰۴.
- نودهی، محمدعلی؛ احمدی، مجتبی؛ داداشی، محمدصادق و نودهی، غلامرضا. (۱۳۹۵). «تدوین راهبردی توسعه ورزش روستایی و بومی و محلی استان گلستان». فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۵(۳۳)، صص ۱۶۳-۱۸۸.

- Abdullah, M. (2018). **“Waqf, Sustainable Development Goals (SDGs) and maqasid al-shariah”**. International Journal of Social Economics, Vol. 45 No. 1, pp. 158-172.
- Ahmad, M. (2019). **“An empirical study of the challenges facing zakat and waqf institutions in Northern Nigeria”**. ISRA International Journal of Islamic Finance, Vol. 11 No. 2, pp. 338-356.
- Alizadeh, M. (1999). **“Barriers, strategies to increase the number of donors in providing services to education Khorasan province”**. Master's thesis. Public Administration Training Center of Khorasan. (Persian).
- Ambrose, A; Aslam, M; Hanafi, H. (2015). **“The Possible Role of Waqf in Ensuring a Sustainable Malaysian Federal Government Debt”**. Procedia Economics and Finance, Vol. 31, pp: 333-345.
- Crawford, D. W., & Godbey, G. (1987). **“Deconceptualizing barriers to family”**. Leisure Sciences, 9(2), 119-27.
- Ekrami far, M. (2014). **“Participation of donors in providing services to education, obstacles and solutions.”** Journal of Social Science 2: 53. (Persian).
- Freiermuth, S. (2016). **“Organisations donating sports equipment.”** <https://www.sportanddev.org/en/article/news/organisations-donating-sports-equipment> Thursday, May 19, 2016.
- Gladden, J. M., Mahony, D. F., & Apostolopoulou, A. (2005). **“Toward a better understanding of college athletic donors: What are the primary motives? (Electronic version).”** Sport Marketing Quarterly, 14(1), 18-30.
- Islamic development bank (2019). **”The Development Impact of the Awqaf Properties Investment Fund; a Model for Sustainable Development.”** P: 24.
- Madden, K. (2006). **“Giving and identify: Why affluent give-or don't-to community causes.”** Australian Journal of Social Issues, 41(4), 453-76.
- Mansouri, R. (2011). **Public -spirited what to build? Donors School construction site.** <http://khayerinemadresesaz.ir/articles>.
- Matin, N. (2010). **The motivations of donors in providing services to education.** Renovation, expansion and equipping school's organization. (Persian).
- Mohamad Suhaimi, F., Ab Rahman, A. and Marican, S. (2014), **“The role of share waqf in the socio-economic development of the Muslim community: The Malaysian experience”**, Humanomics, Vol. 30 No. 3, pp. 227-254.
- Noudehi, M; Dousti, M; Razavi, S M H; Kalateh Seifari, M. (2017). **“Human Resource Development Indicators for the Iranian Judo Federation.”** Ann Appl Sport Sci. 5(3):95-102.
- Pazaj, A. (2013). **“Web informing the Directorate General of Youth and Sports Ardabil province.”** <http://www.ard-sport.ir/> 24 September 2013, 9: 15 am.
- Sarker, A. A. (2019). **“Role of Cash Waqf Deposit (CWD) as an Instrument for Socio-Economic Development: Bangladesh Perspective”**. Revitalization of Waqf for Socio-Economic Development, Volume I pp 15-30.
- Shaikh, S., Ismail, A. and Mohd Shafiai, M. (2017). **“Application of waqf for social and development finance”**. ISRA International Journal of Islamic Finance, Vol. 9 No. 1, pp. 5-14. <https://doi.org/10.1108/IJIF-07-2017-002>

- Shapiro, S. L., Gianoulakis, C., Drayer, J., & Wang, Ch. (2009). “**An examination of athletic alumni giving behavior: Development of the former Student-Athlete Donor Constraint Scale**”. Sport Management Review 13 (2010) 283–95.
- The World Bank Group. (2019). **Maximizing social impact through Waqf solutions**. Published in May 2019 by The World Bank Group & INCEIF & ISRA www.worldbank.org/en/country/malaysia | www.inceif.org | www.isra.my
- Tucker, J. (2018). “**A few Oakland school sports saved by donors; gender inequity blindsided district**”. [https://www.sfchronicle.com/education/article/Oakland-schools-
receive-anonymous-gifts-to-save](https://www.sfchronicle.com/education/article/Oakland-schools-receive-anonymous-gifts-to-save). Aug. 27, 2018.
- Wolverton, B. (2008). “**College giving rose 6/3% last year**”. Report finds (electronic version). Chronicle of Philanthropy, 20 (10), 26.